2009WMC48 bijlage

Uw huis, uw toekomst;

Uitvoeringsplan Toegankelijk maken van de eigen woning

december 2008

Linda Sanders

Definitieve versie 05

Inhoudsopgave

1. Aanleiding ..... p. 3

   1.1 Waarom een dergelijk uitvoeringsplan .....p. 3

   1.2 Uitkomst pretesten .....p. 5

2. Aanpak en doelstellingen..... p. 7

   2.1 Karakteristieken .....p. 7

   2.2 Doelstellingen .....p. 7

   2.3 Pilotgemeenten .....p. 9

   2.4 Doelgroepen .....p. 10

3. Gereedschapskist .....p. 12

   3.1 Website .....p. 12

   3.2 Screeningstest .....p. 13

   3.3 Draaiboek vervolg .....p. 13

   3.4 Mediacampagne en toolkit publiciteit .....p. 14

   3.5 Begeleidingstraject keuze tussen aanpassen of verhuizen .....p. 15

   3.6 Gemeentelijk beleid aan/ en bijbouwen .....p. 15

   3.7 Informatie over geschikte woningen.....p. 16

   3.8 Subsidiebeleid .....p. 16

   3.9 Financiële informatie .....p. 17

   3.10 Domotica en beeldschermcontact .....p. 17

4. Organisatie .....p. 18

5. Werkplan en vervolg .....p. 19

Bijlagen: besluitvormingsbomen

1. Aanleiding

1.1 Waarom een dergelijk uitvoeringsplan

Met het programma Wel Thuis! wil de provincie Utrecht een bijdrage leveren aan de maatschappelijke ambitie om mensen met een zorgbehoefte zelfstandig te laten wonen, in hun eigen omgeving en met behoud van de regie over het eigen leven. Om die ambitie waar te kunnen maken, heeft de provincie in de afgelopen periode in samenwerking met verschillende partijen een groot aantal initiatieven ontwikkeld.

Een belangrijke pijler van het programma Wel Thuis! zijn de bestuurlijke overeenkomsten die in de verschillende regio's zijn gesloten en waarin afspraken zijn gemaakt met alle betrokken organisaties op het gebied van wonen, welzijn en zorg. Deze bestuurlijke overeenkomsten moeten ertoe bijdragen dat er in 2015 voldoende maatregelen zijn getroffen om de vergrijzing en extramuralisering adequaat op te kunnen vangen.

Uit het overzicht van de bestuurlijke overeenkomsten en de onderbouwing daarvan, komt een pregnant probleem naar voren nl. het grote aandeel ouderen in koopwoningen terwijl sturing tot dusver voornamelijk op huurwoningen plaatsvindt. Het eigen woningbezit in de gemeenten van provincie Utrecht varieert van 50 tot 80 % van alle woningen. Ouderen worden in toenemende mate oud in een koopwoning. Misschien is die woning ook geschikt om oud in te worden, maar dat is niet bekend bij gemeenten en/of beleidsmakers. De huursector is wat dat aangaat veel beter in kaart gebracht. Op grond van de kennis over de huursector is de verwachting dat ook in de koopsector een groot deel niet geschikt is.

Uit literatuur en ervaringsgegevens is bekend dat veel ouderen een verhuizing uitstellen totdat de nood groot is. Het verwachtingspatroon van nogal wat ouderen is dat men terecht kan in een aanleunwoning, servicecomplex of verzorgingshuis als het thuis niet langer kan. Dat verwachtingspatroon is grotendeels niet terecht. De capaciteit aan verzorgingshuisplaatsen wordt al jaren verder afgebouwd, de wachtlijsten voor aanleunwoningen zijn zeer aanzienlijk en serviceflats bieden vaak niet wat verwacht wordt. De huursector en ook de nieuwbouwmogelijkheden zijn in veel gemeenten onvoldoende van omvang om deze groepen te huisvesten.

Doel

Zou er niets gebeuren, dan ontstaan in de komende jaren steeds grotere problemen met deze doelgroep. Het is dus nodig de doelgroep bewust te maken van het probleem, hen te stimuleren zelf verantwoordelijkheid te nemen en zoveel mogelijk koopwoningen daadwerkelijk beter geschikt te maken voor bewoning door senioren.

Dat is de achtergrond waarom de gemeenten in provincie Utrecht in samenwerking met andere partijen willen werken aan het beter geschikt maken van koopwoningen. Het feit dat het nodig is, wil nog niet zeggen dat het ook gaat lukken. Het is een lastig vraagstuk, om meerdere redenen:

- De doelgroep ouderen in koopwoningen is moeilijk via één kanaal te benaderen
- Er wordt hen gevraagd na te denken over een situatie als het leven moeilijker gaat; daar wil men vaak nog niet mee geconfronteerd worden
- Afhankelijk van leeftijd en levensfase moeten mensen anders benaderd worden
- Als de nood aan de man komt, kan men wel gebruik maken van woningaanpassingen via de WMO terwijl subsidiëring bij aanpassing op voorhand veelal niet aan de orde zal zijn

- Oudere mensen zien vaak op tegen een verbouwing (maar ook een verhuizing!) en het gedoe er omheen.

Een plan om ouderen te bewegen hun verantwoordelijkheid te nemen zal dus moeten inspelen op deze karakteristieken.

Werkwijze

In de eerste beeldvorming over een aanpak was de verwachting dat er vooral veel aandacht besteed moet worden aan communicatie. Ter voorbereiding van dit uitvoeringsplan is een literatuurstudie gehouden naar de motieven van ouderen inzake verhuizing en/of aanpassing, er is informatie ingewonnen over soortgelijke trajecten elders in het land en er zijn groepsgesprekken gevoerd met een aantal senioren die momenteel in een koopwoning wonen.

Als een resultaat van deze voorbereiding is gebleken dat het nodig is om onderscheid te maken in verschillende doelgroepen ouderen (zie hoofdstuk 3). Communicatie is een belangrijk aandachtspunt, maar dient naar gelang de doelgroep verder aangevuld te worden met aanvullende begeleiding en ondersteunende maatregelen. Een andere uitkomst van deze voorbereiding is de keuze om allereerst met enkele pilotgemeenten te werken. Daar liggen twee redenen aan ten grondslag. Enerzijds is het van belang om lokaal maatwerk te organiseren en gebruik te maken van of aan te sluiten bij het lokale netwerk van actieve organisaties en personen. Anderzijds is het van belang dit onderwerp breed en goed neer te zetten in een gemeente zodat ook adequaat gereageerd en geanticipeerd kan worden op de vragen van potentieel geïnteresseerden. Om dat goed van de grond te tillen, is het wenselijk om kleiner te beginnen en de ervaringen van enkele pilotgemeenten te verwerken in een handleiding voor de overige gemeenten binnen de provincie Utrecht.

Dit uitvoeringsplan is tot stand gekomen met medewerking van een begeleidingscommissie waarin vertegenwoordigers vanuit drie bestuurlijke regio's binnen de provincie zitting hadden, alsmede een corporatiemedewerker, een vertegenwoordiger van de clientenbelangen en een vertegenwoordiger vanuit een welzijnsorganisatie, aangevuld met een communicatie-expert. Op deze plaats willen we ook deze leden van de begeleidingscommissie danken voor inzet en medewerking.

Voor een goed begrip over de beweegredenen van ouderen, start dit uitvoeringsprogramma met de bevindingen uit de groepsgesprekken met senioren.

1.2 Uitkomst pretest (groepsgesprekken met senioren)

In mei en juni 2008 zijn in totaal 3 gesprekken gevoerd met in totaal 20 senioren. Ondanks de kleine groep, zijn daaruit een aantal opvallende uitkomsten te destilleren. De uitkomsten worden herkend door organisaties die veel met ouderen werken, zoals welzijnsorganisaties.

Zo kon de groep duidelijk onderscheiden worden in jongere senioren (van rond de 60) en oudere senioren (70+). De jongere senioren staan allen nog midden in het leven met betaalde baan of vrijwilligerswerk. De oudere senioren die deelnamen aan het gesprek zijn nog redelijk vitaal. Opmerkelijk was dat de zestigers allemaal al in een geschikte woning wonen; of omdat er bij de nieuwbouw al rekening was gehouden met eventuele aanpassingen (slapen beneden is mogelijk), of omdat men kortgeleden is verhuisd naar een meer geschikte woning (appartement).

De 70- en 80plussers wonen nog vaak in de woning waar ze al jaren wonen, allen eengezinswoningen en soms vrijstaand. Als het een eengezinsrijtjeswoning is, is deze vrijwel nooit aan te passen aan de

wens om gelijkvloers te wonen. Degenen die in een grotere woning wonen (vrijstaand, dan wel een woning met garage) hebben meestal wel de mogelijkheid tot gelijkvloers wonen maar hebben dat nog niet gerealiseerd. Enkelen hebben al wel diverse aanpassingen laten verrichten of voorbereidingen voor aanpassingen. Meestal stelt men een verbouwing uit tot het moment waarop het nodig is.

Veruit de meesten wonen plezierig in hun woning en in hun buurt. Slechts een enkeling wil vanwege sociale veranderingen in de wijk verhuizen. Voor vrijwel alle anderen geldt dat men de wijk niet uit wil. Sommigen van de 70- en 80plussers willen op zich wel verhuizen maar wachten af tot zich iets geschikts aandient. De wens is om tenminste drie kamers en een hobbyruimte te hebben. Dat type is moeilijk te vinden en bijna nooit in de eigen wijk. Mocht zich al iets dergelijks aandienen, dan is het ook nog eens te duur. Of de toekomstige woning een koop- of huurwoning is, maakt niet zoveel uit. Als het maar betaalbaar is en aan de wensen voldoet. Overigens blijkt ook bij de groep 70- en 80plussers die niet willen verhuizen, verhuizen nog wel vaak in hun gedachten mee te spelen. Maar ook hier geldt, het aanbod dat ze wensen, is niet voorhanden in de eigen wijk.

Bij de keuze tussen blijven wonen of verhuizen speelt ook het voorzieningenniveau een rol. Winkels in de nabijheid zijn nodig. Ouderen uit de kleine kernen zonder winkels zullen eerder overwegen te verhuizen. Men wil toch het liefst zelf boodschappen blijven doen, vanwege het sociale aspect en om impulsaankopen te kunnen doen.

Het beeld ontstaat dat verhuizen wel degelijk overwogen wordt, ook al omdat men de beperkingen van de eigen woning ziet (kleine badkamer, smalle deuren en boven slapen), maar lang niet iedereen slaagt er in zijn wensen te verwezenlijken. Zolang verhuizen een optie blijft, wordt er niet geïnvesteerd in het beter geschikt maken van de huidige woning. Daarbij spelen ook andere overwegingen mee. Want wie weet krijg je iets waardoor je toch je woning moet verlaten. En regelmatig wordt gemeld dat aanpassing gezien wordt als een vorm van kapitaalvernietiging (het idee dat een woning met garage meer opbrengt dan woning met slaapkamer beneden of slechter verkoopt met traplift en steunen). Pas als de keuze echt gemaakt is om te blijven wonen, dan komt aanpassing in beeld. Voor sommigen komt dat keuzemoment nooit en blijft men op twee paarden wedden. Degenen die wel besluiten te blijven wonen in hun huidige woning, weten dat de consequentie is dat ze aanpassingen moeten gaan verrichten. De een maakt daar werk van en de ander laat dat rusten totdat het werkelijk nodig is. Dat de verbouwing dan zal plaatsvinden op een moment in het leven dat er al genoeg kopzorgen zijn, neemt die laatste groep klaarblijkelijk voor lief.

Veel 80plussers geven aan dat de tuin een probleem is. Vaak heeft men een grote tuin maar kan men geen tuinman vinden, dan wel vindt men deze te duur. Bij 70-plussers is dat beeld gemengder; men doet het zelf of laat een tuinman komen. Naar soort aanpassing wil men vooral gelijkvloers wonen. Het leeg laten staan van de bovenverdieping kost sommigen moeite; zelfs al kan men beneden wonen, kan men maar moeilijk wennen aan het beeld dat er niks meer gedaan wordt met de bovenverdiepingen. Behalve gelijkvloers wil men ook wat doen aan de badkamer. Andere aanpassingen acht men niet zo nodig (die drempels zijn geen probleem).

Adviezen acht men zeer welkom. Zowel adviezen wát er gedaan kan worden aan de woning, hoe dat te realiseren is, hoe je een aannemer aanstuurt. Maar ook is er wel behoefte aan financiële adviezen over het opeten van de woning, dan wel hoeveel huur men kan betalen bij een overstap naar een huurwoning. Ook wil men een beeld krijgen van de kosten van een aanpassing. De 80plussers waren vrij stellig dat als er geen subsidie voor aanpassing kwam, ze dan wel wachten tot het nodig was omdat ze dan een beroep op de WMO kunnen doen. Toch zijn er ook wel geluiden dat je het beter zelf kunt regelen en betalen omdat een beroep op sociale regelingen veel tijd kost en men inzicht moet geven in de financiën.

Tot slot werd geïnformeerd of men het interessant vond als ook de kinderen bij de informatieverschaffing worden betrokken. Voor het merendeel wordt ervoor gekozen om zelf de informatie te krijgen. Men schakelt zelf de kinderen wel in, als dat nodig mocht zijn.

Voorlopig valt hieruit het volgende te concluderen (met de kanttekening dat het om zeer kleine aantallen gaat):

- Jongere senioren nemen veel eerder eigen verantwoordelijkheid in aanpassing of verhuizing
- Oudere senioren blijven vaker twijfelen tussen verhuizen of blijven wonen. Zolang die keuze niet definitief is gemaakt, worden er geen aanpassingen verricht, behalve de strikt noodzakelijke;
- Een aanpassing moet ook tenminste perspectief geven op gelijkvloers wonen
- Zonder subsidie of zonder noodzaak is de oudere doelgroep niet te verleiden tot woningaanpassing
- Men wil de eigen buurt niet uit, tenzij de buurt sterk verandert en wil dicht bij voorzieningen zitten.
- Er is behoefte aan informatie en advies, zowel bouwkundig als financieel, alsmede behoefte aan begeleiding in het aansturen van een verbouwing.

Voor het vervolg van het project Toegankelijk maken van eigen woningbezit is het wenselijk rekening te houden met deze uitkomsten.

In het navolgende wordt het plan gepresenteerd hoe uitvoering gegeven kan worden aan het meer toegankelijk maken van de koopsector. De te maken keuzes worden hierbij aangegeven.

2. Aanpak en doelstellingen

2.1 Karakteristieken

Uit de literatuur en de gesprekken met senioren blijkt duidelijk dat het niet eenvoudig is om ouderen te bewegen al aanpassingen aan hun woning te verrichten, vóórdat men deze uit gezondheidsredenen nodig heeft. Dat geldt met name voor 70plussers. De jongere categorie richt zich daar al meer op, hoewel het zeker niet uit te sluiten is dat ook hier nog een grote groep bereikt moet worden. Het vraagt in ieder geval om een andere benadering voor degenen die net in de fase belanden van gepensioneerd raken en de al wat oudere groep. Voor de jongere groep is communicatie en bekend raken met de mogelijkheden die er zijn, veelal toereikend. De oudere groep moet allereerst bereikt worden en ook daar is communicatie nodig, maar vervolgens zijn ook andere maatregelen om te ondersteunen nodig.

Kenmerkend voor dit provinciale project is, dat het in feite een bundeling van gemeentelijke projecten betreft. De beste manier om ouderen aan te sporen om tijdig maatregelen te nemen, is een wijze die aansluit bij hun leefwereld en dus dicht bij hun leefwereld georganiseerd moet worden. Gezien de sterke oriëntatie op de eigen buurt of kern, zal ook de informatieverschaffing grotendeels lokaal van karakter moeten zijn. Gemeenten vervullen een cruciale rol in de aanpak. Zij beschikken over de gegevens om oudere eigenaar-bewoners aan te spreken. Maar ook andere organisaties zijn onmisbaar in het bereiken van ouderen. Te denken valt aan organisaties zoals welzijnsorganisaties, woningcorporaties en ouderenbonden, maar ook lokale bouwmarkten of makelaars kunnen een rol spelen. Op lokaal niveau kan het netwerk worden ingeschakeld van al aanwezige intermediairs, communicatiekanalen en dienstverlening om ouderen te bereiken en aan te zetten tot woningaanpassing en comfortverbetering. Aangezien elke gemeente ook varieert in inzet, capaciteit en bestaande instrumenten die kunnen worden ingezet, wordt gekozen voor een gereedschapskist van instrumenten waaruit elke gemeente een selectie kan maken zodat maatwerk per gemeente mogelijk wordt. Het is aan de gemeente om maatwerk te leveren voor haar eigen burgers. Een aantal producten zoals folders en methodiekontwikkeling kunnen echter op het niveau van de gehele provincie worden ontwikkeld.

2.2 Doelstellingen

Provincie Utrecht start een project om ouderen in een koopwoning te stimuleren tijdig maatregelen te nemen zodat zij prettig oud kunnen worden in hun eigen woning. Hoofddoelstelling van het project is dan ook om zo veel mogelijk koopwoningen waar ouderen wonen beter geschikt te maken voor bewoning door ouderen. Afgeleide doelstelling is om ouderen bewust te maken van het probleem en hetgeen zij zelf kunnen doen. Als die bewustwording ertoe leidt dat zij tot de conclusie komen dat verhuizen wenselijker is, is het wenselijk dat zij daar ook stappen op ondernemen. Dit noemen we het alternatieve pad. Om deze doelstellingen te bereiken wordt een gereedschapskist gevuld met een aantal instrumenten die op gemeentelijk niveau kunnen worden ingezet. Op provinciaal niveau worden maatregelen uitgedacht (met medewerking van gemeenten) die op lokaal niveau kunnen worden ingezet.

Om deze doelstellingen te bereiken, zullen alle gemeenten in de provincie worden aangespoord om een eigen plan te ontwikkelen om ouderen bewuster te maken op dit gebied. De provinciale inzet bij

dit onderwerp bestrijkt twee jaar. Voor de gemeenten moet het op enig moment deel gaan uitmaken van regulier beleid. De beste manier is om dit project op gemeentelijk niveau te integreren in de werkzaamheden van een WMO-loket, de werkzaamheden van ouderenbezoekers (huisbezoek), dan wel in een gemeentelijke sociale kaart of loket bouwen en wonen. Dan kan het permanente inbedding krijgen. Het provinciale project is gericht op ouderen in koopwoningen maar een gemeente kan zelf de keuze maken het tevens te richten op ouderen in huurwoningen (en dus op woningcorporaties).

In de aanjaagperiode van de provinciale inzet wordt eerst de gereedschapskist verder ontwikkeld in samenwerking met een kopgroep van pilotgemeenten. Juist vanwege de lokale insteek voor dit onderwerp wordt ervoor gekozen om eerst met pilotgemeenten ervaring op te doen. Doel van deze fase is enerzijds het ontwikkelen van de instrumenten en anderzijds het beoordelen van wat een werkzame aanpak is. Vervolgens kunnen met de ervaringen van deze pilotgemeenten de overige gemeenten in de provincie gerichter van informatie en instrumenten worden voorzien om de aanpak succesvol te laten zijn.

Fasering

In feite is sprake van vier stappen in het project met elk een eigen doelstelling. De volgende stappen zijn fasen die onderdeel kunnen uitmaken van een gemeentelijke opzet. De pilotgemeenten doorlopen deze stappen als eerste. Aan de hand van de uitkomsten van de pilotfase worden de stappen verder aangescherpt. (zie ook de bijlagen met besluitvormingsbomen voor oudere eigenaar-bewoners en voor gemeenten).

Fase 1: Interesse wekken

De eerste stap is om ouderen geïnteresseerd te krijgen voor het onderwerp. Er zijn namelijk geen reguliere kanalen om deze doelgroep aan te spreken. Men zal zelf in actie moeten komen om informatie tot zich te nemen. De doelstelling van het provinciale project voor deze fase is dat tenminste de helft van alle Utrechtse gemeenten eind 2010 een plan hebben om ouderen te attenderen op dit onderwerp. De provincie zelf zal via haar website en via algemene folders aandacht geven aan dit onderwerp. Ouderen die via deze provinciale kanalen geïnteresseerd raken, worden doorverwezen naar de eigen gemeente.

Gemeenten die aandacht willen geven aan dit onderwerp, doen dit via hun website, algemene folders en via perscontacten. Aan hen wordt tenminste gevraagd om een contactpersoon of contactadres in te stellen waar ouderen terecht kunnen met hun vragen. Al naar gelang de gemeentelijke inzet kunnen veel meer communicatiekanalen worden ingezet, zoals huisbezoeken, bijeenkomsten, persoonlijke mailing etc.

Fase 2: Beoordelen woning

Als de interesse is gewekt en mensen belangstelling tonen om meer te weten wat zij kunnen doen om prettig in hun woning te blijven wonen, zal men moeten weten wát aan de eigen woning gedaan kan worden. De getoonde interesse kan overigens ook al leiden tot de keuze om te gaan verhuizen. Zie daarvoor het alternatieve pad.

De provincie koopt de Huistest uit Friesland aan waarmee mensen op internet zelf een test kunnen doen en een uitslag krijgen op welke punten hun woning verbeterd kan worden. De test kan ook met behulp van vrijwilligers handmatig worden ingevuld. De huistest wordt in eerste instantie uitgeprobeerd in de vier pilotgemeenten. In het pilotjaar moet duidelijk worden of de huistest veel door de bewoners wordt ingevuld en in welk percentage van de gevallen de huistest een toereikend antwoord geeft (n.b. indien men een slaapkamer en badkamer op de begane grond wil, zal altijd

maatwerk aan de orde zijn en is de huistest onvolledig). Indien de ervaringen met de huistest positief zijn, zal deze ook aan alle andere gemeenten in de provincie worden aangeboden. Ook kunnen mensen dan de huistest via de site van de provincie invullen, een rapport ontvangen en vervolgens zelf hun maatregelen treffen. In de begeleidende brief zal vermeld worden of de eigen gemeente begeleiding biedt bij het verrichten van maatregelen, alsmede het contactadres van de gemeente.

Ervan uitgaande dat ook na de pilotfase de Huistest aangeboden wordt, ontstaan twee soorten situaties. Gemeenten die kiezen om aandacht te besteden aan dit onderwerp, plaatsen de huistest op hun eigen site (of bij een lokale partner) waar mensen de huistest kunnen invullen, al dan niet met begeleiding. Bewoners die wonen in gemeenten waar geen aandacht gegeven wordt aan dit onderwerp, kunnen de huistest alleen via internet invullen en ontvangen alleen het aanpassingsadvies.

Doel is dat tenminste de helft van de geïnteresseerde ouderen (degenen die naar een voorlichtingsbijeenkomst zijn gegaan of huisbezoek hebben ontvangen), binnen een jaar een oordeel vraagt naar de geschiktheid van de eigen woning. En dat naar aanleiding van de provinciale informatie (folder, website en perscontacten) voor niet deelnemende gemeenten binnen een jaar voor 4 % van de oudere huishoudens in de provincie de huistest op de provinciale site invult. N.b. ook kinderen kunnen de test uitvoeren voor hun ouders. Er zal gevraagd worden naar de leeftijd van de invuller.

Fase 3: Besluit tot woningaanpassing

Op grond van informatie over de geschiktheid van de eigen woning, kan de bewoner besluiten een aantal maatregelen te gaan nemen. Overigens kan deze informatie ook tot de conclusie leiden dat de woning voldoende in orde is of tot de conclusie dat een verhuizing toch meer aan de orde is. Ook kan het zijn dat de eigenaar nog niet tot een keuze komt. Dit laatste zou eigenlijk niet aan de orde mogen zijn binnen de gemeenten die kiezen om ouderen te begeleiden bij hun woningaanpassing.

Doel is dat 50% van degenen die wonen in een actieve gemeente en waar maatregelen nodig zijn, besluiten tot aanpassing. En dat nog eens 20% van deze mensen besluit tot verhuizing.

Degenen die wonen in een niet-actieve gemeente kunnen niet meer gevolgd worden in hun keuzeproces en er kan dus niets geregistreerd worden over hun besluiten en acties. Dat kan worden ondervangen door in de komende jaren die gegevens via een nader onderzoek (enquete) wel boven water te halen. Die keuze wordt in dit stadium nog niet gemaakt.

N.b. de pilotfase moet informatie opleveren of het bieden van stimuleringssubsidie en/of het bieden van begeleiding tot deze hoge percentages kan leiden.

Fase 4: realisatie van woningaanpassing

Als blijkt dat maatregelen gewenst zijn, en men besluit tot woningaanpassing, is het doel dat binnen twee jaar na dat besluit, tenminste de helft van de gewenste woningaanpassingen zijn gerealiseerd. Ook dit geldt weer in de actieve gemeenten, de gemeenten die ondersteuning bieden (subsidie of begeleiding bij aanpassing). Voor degenen die in niet-actieve gemeenten wonen en wel de huistest hebben gedaan, kan geen registratie worden gedaan.

2.3 Pilotgemeenten

Het project start met vier pilotgemeenten. In de pilotgemeenten wordt ervaring opgedaan met het benaderen van de doelgroep en de gecombineerde inzet van een aantal instrumenten. In

augustus/september 2008 zijn alle gemeenten opgeroepen zich aan te melden als pilotgemeenten. Daaruit zijn vier gemeenten geselecteerd, te weten Maarssen, Woudenberg, Utrechtse Heuvelrug en stad Utrecht. Utrecht stad was al vergevorderd met een eigen plan woningaanpassing. Door Utrecht tevens mee te nemen als pilotgemeente, kan de onderlinge uitwisseling versterkt worden

Elke pilotgemeente werkt aan bewustwording. Vervolgens zal elke pilotgemeente een ander samenstel van instrumenten inzetten, waardoor geëvalueerd kan worden welke combinatie de beste resultaten oplevert, in relatie tot de inzet. De pilotfase duurt een jaar en wordt aan het einde van dat jaar geëvalueerd.

Een van de pilotgemeenten zal uitsluitend bewustwording aanbieden, gecombineerd met een vraagpunt waar ouderen terecht kunnen. Een van de pilotgemeenten zal ook stimuleringssubsidie inzetten. Een derde zal zich vooral richten op de begeleiding bij daadwerkelijke woningaanpassing, en de vierde richt zich op begeleiding bij de keuze tussen aanpassen of verhuizen en bij woningaanpassing. Zoals het er nu naar uitziet zal Utrechtse Heuvelrug zich hoofdzakelijk richten op bewustwording, stad Utrecht op de stimuleringssubsidie (naast begeleiding), Maarssen en Woudenberg willen zich richten op de begeleiding. Maarssen zal zich sterker richten op de begeleiding bij de woningaanpassing, Woudenberg op de begeleiding bij de keuze tussen verhuizen of aanpassen. De pilotfase moet inzicht geven:

- Hoeveel mensen interesse tonen c.q. informatie aanvragen

- of er verschillen zijn in bereikte doelgroepen naar gelang de inzet van verschillende communicatievormen (huisbezoeken, bijeenkomsten, informatie via internet)

- wat de ervaringen zijn met het inzetten van de Huistest, als instrument om te bepalen wát er aan een woning gedaan moet worden

- of begeleiding, dan wel subsidie tot meer gedragsverandering leidt (daadwerkelijk aanpassen of verhuizen) worden.

Daarbij moet wel worden opgemerkt dat een jaar een korte periode is om de daadwerkelijke gedragsverandering al te kunnen signaleren.

2.4 Doelgroepen

Het project richt zich op ouderen in koopwoningen. Met ouderen worden de 55-plussers bedoeld. Weliswaar zullen veel jongere 55plussers zich nog niet aangesproken voelen op het ouder worden maar door het benadrukken van comfort en waar nodig het maken van onderscheid tussen jongere ouderen en oudere ouderen, beoogt het project ook aansprekend te zijn voor de gehele doelgroep.

Binnen de gereedschapskist moet onderscheid gemaakt worden tussen jongere senioren en oudere senioren. Het onderscheid is van belang omdat er een ander pakket maatregelen wordt voorgesteld voor de eerste dan voor de tweede groep.

De eerste groep bestaat uit jongere senioren (55-70 jaar) die verhuizen naar een andere koopwoning dan wel hun huidige woning willen verbouwen. De hele groep jongere senioren is nog nauwelijks aanspreekbaar op dit onderwerp. Maar als men toch verhuis- of verbouwplannen heeft, staat men wellicht wel open voor maatregelen die het comfort verbeteren en al rekening houden met de toekomst. Zij oriënteren zich nog niet op zorgvoorzieningen maar willen gewoon een comfortabele woning waarin ruimte is voor het uitoefenen van hobbies en het ontvangen van logés (kinderen).

De groep die gaat verhuizen is waarschijnlijk ook beter te bereiken dan de totale groep jongere senioren. Deze groep kan benaderd worden, op het moment dat er verbouwplannen voor de woning gemaakt worden. Dan kan wellicht direct al de garage worden voorzien van isolatie en voorbereid worden voor het plaatsen van leidingen. Deze groep beschouwt zichzelf nog niet als senior en wil daar ook niet op worden aangesproken. Dat vraagt om een benadering via kanalen waar iedereen mee te maken heeft zoals de gemeente voor de bouwvergunning, de aannemer en de bouwmarkt. Folders en evt. aansprekende artikelen in woonbladen moeten mensen op het idee brengen alvast aandacht te schenken aan te nemen maatregelen zoals een slaapkamer en badkamer op de begane grond. Daarnaast kan deze groep aangesproken worden als mantelzorger waarbij men en passant ook zelf op ideeën wordt gebracht.

De tweede groep bestaat uit senioren vanaf 65 to circa 75 a 80 jaar. Deze groep blijft in de bestaande woning wonen, dan wel denkt daarover. Of men is niet bezig met de toekomst, dan wel houdt men de deur open naar een eventuele verhuizing. Deze groep moet geholpen worden een keuze te maken en daar ook consequenties aan te verbinden. Hulp bij hetzij een verhuizing, hetzij een verbouwing is wenselijk. De nog oudere groep is over het algemeen veel afwachtender en veel minder aan te spreken op woningaanpassingen. Daarom wordt de groep van boven de 80 niet als afzonderlijke doelgroep aangemerkt.

Inzicht verkrijgen in wat mogelijk is, duidelijkheid over de kosten, een begeleiding bij de uitvoer van maatregelen en eventueel ondersteuning in financiële oplossingen is hier aan de orde. Een visualisatie, tekening of computeranimatie van hoe het er in de nieuwe situatie uitziet, kan helpen om mensen over de streep te krijgen.

Aldus wordt in onderstaand schema de eerste groep buiten beschouwing gelaten in het kader van dit project en richt het uitvoeringsprogramma zich op de overige drie doelgroepen.

Jongere senioren		Oudere senioren	
Geen interesse voor toekomstgerichte woning	Richt zich op comfort en verbouwing, evt. een geschikte woning	Twijfelt tussen verhuizen of blijven wonen	Blijft wonen, moet overgehaald worden voor aanpassingen

3. Gereedschapskist

Het uiteindelijke resultaat moet zijn dat er meer koopwoningen geschikt zijn om oud in te worden. Om dat resultaat te bereiken zal een doelgroepenbenadering gekozen worden en dient ingespeeld te worden op de lokale omstandigheden. De benaderingswijze voor de jongere doelgroep kan grotendeels provinciebreed worden opgestart, hoewel ook hier kan worden aangehaakt bij lokale instrumenten. Voor de oudere doelgroep is het nog meer van belang om gebruik te maken van lokaal aanwezige netwerken en dienstverlening. Lokaal maatwerk is het sleutelwoord. Elke gemeente kan haar eigen pakket samenstellen uit de gereedschapskist, hoewel sommige onderdelen daar een vaste plaats in zullen nemen. Onderstaand worden de instrumenten van de gereedschapskist besproken. De instrumenten zijn te rangschikken op vaste onderdelen en keuzes:

Vaste onderdelen:

- Een internetsite/webpagina's met informatie over verbouwen, aanpassen, te nemen maatregelen. De basis van Hoewiltustrakswonen.nl uit Friesland kan hiervoor benut worden. Zo mogelijk aangevuld met informatie per gemeente over geschikte woningen per gemeente en beleid inzake aan- en verbouwen (zie onderstaand). In te zetten voor alle doelgroepen.
- Screeningstest eigen woningen (Hoe wilt u straks wonen)
- Draaiboek (vervolg)stappen voor geïnteresseerde senioren (met gebruikmaking van intermediairs en al aanwezige bronnen zoals huisbezoeken)
- Toolkit publiciteit waarin naast bovenstaande elementen als de screeningstest en de website ook een algemene brochure en een persaanpak is opgenomen (o.a. benutten free publicity, website en website-onderdelen, folders en materialen voor verspreiding via derden.

Keuze-elementen:

- Een voorbeeld voor gemeentelijk beleid inzake aan- en bijbouwen ontwikkelen dat elke gemeente kan aanpassen aan eigen beleidskeuzes(zie o.a. Woerden). Voor alle doelgroepen.
- Systeem ontwikkelen hoe geschikte woningen (huur en koop) worden geregistreerd en bijgehouden. Voor alle doelgroepen.
- Persoonsgerichte aanpak om senioren in hun keuzeproces te begeleiden (zie onderstaande uitwerking). Voor de oudere doelgroep.
- Aanvullende financiële informatie
- subsidiebeleid
- domotica

3.1 Website

Op de provinciale website wordt informatie geplaatst over het project. Daar zal algemene informatie te vinden zijn over woningaanpassing en producten. Bezoekers kunnen doorlinken naar de screeningstest (zie onderstaand) en worden verwezen naar gemeentelijke informatie. Het ligt in de bedoeling dat geïnteresseerden bij de gemeentelijke informatie kunnen komen via deze doorlink of rechtstreeks via de gemeentelijke site. Elke gemeente geeft dus zelf op haar site aandacht aan dit

onderwerp en kan doorlinken naar de provinciale informatie. De pilotgemeenten kunnen op een eigen veld informatie over het eigen gemeentelijke beleid hierop te plaatsen.

De pagina's op de website moeten zo zijn ingericht dat de doelgroep jongere ouderen hierin zelf haar weg kan vinden. Deze doelgroep kan worden geattendeerd op de webpagina's en te nemen maatregelen op het moment dat ze zich bij de gemeentelijke afdeling bouw en woningtoezicht melden voor een eventuele verbouwing, via informatie bij bouwmarkten en via algemene artikelen over comfortverbetering, domotica en woningaanpassing. Het gaat er vooral om dat ze in contact komen met de juiste bronnen. Vervolgens zoekt men veelal zelf z'n weg wel via internet.

Ook voor de oudere doelgroep kan de website een informatievraag beantwoorden. Veelal zal de oudere doelgroep de website bezoeken als onderdeel van een aanpak.

Voor een goede informatievoorziening zullen op de site ook indicatieve prijzen worden weergegeven van de diverse aanpassingen en maatregelen die mensen kunnen nemen.

Te ontwikkelen onderdelen:

- Webpagina's van provinciale site, naar analogie van de site Hoewiltustrakswonen.nl maar gebaseer op karakteristieken van provincie Utrecht
- Doorlinken vanuit de pilotgemeenten naar eigen pagina's op deze site (als onderdeel van het communicatieplan per pilotgemeente)

3.2 Screeningstest eigen woningen

Degenen die willen weten wat zij kunnen doen om hun woning beter geschikt te maken, moeten daarover geïnformeerd worden. In feite kan voor dit product volledig gebruik gemaakt worden van het reeds ontwikkelende instrumentarium van Hoewiltustrakswonen. Daar is een opnamestaat beschikbaar die leidt tot een advies over te verrichten aanpassingen. Ook de verdere begeleiding is uitgedacht. Dit zal wel tegen acceptabele kosten verworven moeten kunnen worden.

De screeningstest is zowel op internet beschikbaar zodat geïnteresseerde ouderen zelf de test kunnen doen, als handmatig in te vullen met behulp van begeleiding (is een keuze die momenteel al voorhanden is). Voor de pilotgemeenten moet een keuze gemaakt worden hoe het advies woningaanpassing bij de invullers terecht komt en hoe de registratie plaatsvindt van degenen die een advies hebben aangevraagd.

Te ontwikkelen onderdelen:

- Aanpassen werkwijze van Hoewiltustrakswonen naar wensen van gemeenten in provincie Utrecht. In eerste instantie te richten op de pilotgemeenten.

3.3 Draaiboek vervolgstappen

Degenen die interesse hebben om aanpassingen te verrichten, kunnen worden bereikt via de algemene informatiebronnen (zie voorgaande), dan wel via de kanalen die Hoewiltustrakswonen heeft ontwikkeld (theatervoorstelling en website). Dat is het begin en vervolgens moeten zij begeleid worden in hun keuzeproces en aanpassingen. Ook daarbij kan gebruik gemaakt worden van hetgeen

in Friesland is ontwikkeld maar met maatwerk per gemeente. De ene gemeente heeft wellicht een Wmo-loket waar al vragen over wonen en woningaanpassingen binnenkomen en wil dit onderwerp daarbij plaatsen. Dan moeten bijv. de loketmedewerkers getraind worden in het benaderen en begeleiden van deze senioren. Ook kan het aangehaakt worden bij al bestaand huisbezoek of de informatie en adviesfunctie van welzijnsorganisaties. Op basis van de pilotgemeenten wordt (en de Friese werkwijze) wordt een draaiboek uitgewerkt naar verschillende gemeentelijke werkwijzen. Daarbij is ook aandacht voor een goede registratie en opvolging. Samen met de pilotgemeenten wordt het draaiboek vervolgstappen gevuld en beschreven, zodat in het vervolg andere gemeenten daar hun keuze in werkwijze uit kunnen selecteren.

De wijze waarop de oudere doelgroep wordt bijgestaan in haar informatie en begeleidingsvraag zal maatwerk per gemeente worden. De begeleiding bij woningaanpassingen kan via vrijwilligers, ouderenbonden of medewerkers van welzijnsorganisaties of corporaties. Deze begeleiders kunnen ouderen bijstaan in het beoordelen van offertes, controle op de uitvoer en allerhande vragen die in de loop van het proces ontstaan. Wellicht is het op termijn mogelijk te werken met een keurmerk of een lijst van aannemers die dergelijke woningaanpassingen goed kunnen verrichten.

Als er gewerkt wordt met vrijwilligers kunnen deze worden begeleid en opgeleid door de welzijnsorganisaties ter plekke of bijv. de ouderenbonden. Overigens is ook hiervoor al het nodige materiaal ontwikkeld. De pilotfase kan inzicht geven in de werkbaarheid van diverse oplossingen.

Te ontwikkelen onderdelen:

- Benaderings- en begeleidingswijze van geïnteresseerde ouderen
- Registratie van deelnemers, kenmerken van hun woningen en ontwikkeling in te nemen maatregelen
- Werven en opleiden van vrijwilligers, dan wel professionele ondersteuners

3.4 Mediacampagne en toolkit publiciteit

Zoals in het bovenstaande is aangegeven zullen er algemene bronnen worden ingezet om de bewustwording op gang te brengen. Het ontwikkelen van foldermateriaal en website zijn zulke algemene bronnen. Daarnaast zal er op lokaal niveau een plan gemaakt worden waarbij gebruik gemaakt wordt van lokale intermediairs, lokale krantjes en websites. Verder zal in elke informatie-uiting de website vermeld moeten worden en een contactadres waar nadere informatie te verkrijgen is. Dat laatste is bij voorkeur een lokale organisatie die de komende jaren de aandacht voor dit onderwerp warm houdt. Dat kan de gemeente zijn maar ook bijv. een welzijnsorganisatie.

De toolkit publiciteit maakt het onderscheid tussen de jongere en de oudere doelgroep. De publiciteitsproducten voor de jongere doelgroep kunnen voor de hele provincie gelijk zijn, nl. de website en folder. Deze worden met behulp van provinciale inzet ontwikkeld. De wijze waarop deze worden verspreid en bekend gemaakt, daar kan sprake van lokaal maatwerk in de zin dat lokale makelaars en bouwmarkten worden ingeschakeld. De informatie voor deze doelgroep moet comfort benadrukken en aansluiten bij het gemak om diverse maatregelen meteen mee te nemen als er toch een verbouwing aan de orde is, dan wel nagedacht wordt over een verhuizing.

De oudere doelgroep is moeilijk tot woningaanpassing te brengen, zolang men het perspectief houdt van een eventuele verhuizing. Deze doelgroep moet in eerste instantie helderheid krijgen of er wel

iets van hun gading te vinden is, en ondersteund worden in het keuzeproces tussen verhuizen of aanpassen. Het is goed de informatieverschaffing ook aan te vullen met concrete kengetallen zodat mensen inzicht krijgen in hun kans om een geschikte woning te vinden. De toolkit publiciteit wordt aangevuld met een persoonsgerichte benadering waarbij publiciteit onderdeel is van een traject om mensen stapsgewijs tot bewustwording en besluitvorming te brengen over wat hen te doen staat.

Er wordt een toolkit publiciteit samengesteld die bruikbaar is voor alle gemeenten. Daarnaast worden de pilotgemeenten geholpen met het ontwikkelen van een eigen, lokaal georiënteerd communicatieplan.

Te ontwikkelen onderdelen:

- Communicatieplan per pilotgemeente waarin o.a. de benaderingswijze en inzet van lokale organisaties aan de orde komt
- Toolkit publiciteit waarin diverse folders, artikelen, basismateriaal en andere communicatie-uitingen zijn opgenomen waaruit de gemeenten zelf kunnen selecteren om hun publiciteit te organiseren. In deze toolkit publiciteit wordt ook een persaanpak opgenomen.
    - Het aanschrijven van elke huiseigenaar, voor een informatiebijeenkomst, een persoonlijk gesprek, informatiemateriaal
    - Organiseren lokale informatiebijeenkomsten
    - Publiceren artikelen in lokale kranten, op eigen website met verwijzing naar contactpersonen
    - Opleiden ambassadeurs die het gesprek hierover aangaan in buurthuizen

3.5 Begeleidingstraject keuze tussen aanpassen of verhuizen

Omdat geconstateerd wordt dat veel ouderen op twee gedachten blijven hinken, tussen verhuizen en aanpassen, wordt hier in de pilotfase een apart traject voor opgezet om deze ouderen tot een keuze te brengen. Het beschikbaar hebben van informatie over geschikte woningen in de door hen gewenste woonomgeving, kan daarbij behulpzaam zijn. Meer nog is een persoonlijke begeleiding nodig die de oudere bijstaat in dat keuzetraject. Dat zullen meerdere, indringende gesprekken moeten zijn, met respect voor de eigen keuze en opstelling van de senior. Vanwege het indringende karakter zal er veelal sprake zijn van een traject dat zich uitstrekt over meerdere maanden en lijkt een goed opgeleide professional hiervoor nodig. Dat maakt het ook een kostbaar onderdeel van het totale plan. Daarom is het goed om dit eerst uit te testen bij een pilotgemeente.

3.6 Gemeentelijk beleid van aan- en bijbouwen

Op het moment dat er aandacht gevraagd wordt bij ouderen voor dit vraagstuk, is het te verwachten dat gemeenten ook meer vragen zullen krijgen over aan en bijbouwen. Het is dan ook van belang dat zij helderheid kunnen verschaffen over wat er mag en onder welke condities. Tenminste is het wenselijk om te bepalen of de gebruikelijke mogelijkheden per bestemmingsplan gelden, dan wel dat er speciaal beleid geformuleerd wordt voor zorgrelaties. In Woerden is bijv. enkele jaren geleden aan de hand van een case bepaald dat in bepaalde gevallen de bijbouwen (tijdelijk) mogelijk zijn om een zorgrelatie te faciliteren. Elders in het land is ervaring opgedaan met het plaatsen van een container

waarin een slaapkamer en badkamer zijn ondergebracht. Ook daarvoor moet geformuleerd worden wat mag. Dat zal per gemeente vastgesteld moeten worden. Dat kan inhouden dat er nieuw beleid vastgesteld moet worden indien gekozen wordt voor ruimere bepalingen dan op grond van bestemmingsplannen mogelijk is. Maar ook indien er geen sprake is van nieuw beleid, is het wenselijk om de mogelijkheden van de bestemmingsplannen beter toegankelijk te maken.

Te ontwikkelen onderdelen:

- format voor gemeentelijk beleid inzake bij- en aanbouwen, al dan niet in tijdelijke vorm.

3.7 Informatie over geschikte woningen

Voor degenen die willen verhuizen maar ook degenen die nog geen keuze hebben gemaakt, is het wenselijk inzicht te verschaffen in geschikte woningen. In de huursector is al in redelijke mate bekend welke woningen rolstoelgeschikt zijn, welke woningen opgeplust zijn of worden. In de koopsector is dat minder bekend. In de regio's waar al uitvoering is gegeven aan de uitwerking van de bestuurlijke overeenkomsten wonen, welzijn en zorg, is op hoofdlijnen de koopsector in beeld gebracht (veelal op grond van m3 inhoud). Het is wenselijk die overzichten verder te verfijnen, te actualiseren en toegankelijk te maken voor het publiek.

Dit is op zichzelf al een ambitieus project. Er zal in de loop van 2009 een begin gemaakt worden waarbij de opzet eerst grofmazig zal zijn. In de loop van de tijd kan een nadere verfijning worden aangebracht. De keuzes die gemaakt worden in de overzichten per gemeente of per kern, kunnen per gemeente verschillen maar moeten wel onderling vergelijkbaar zijn voor degenen die eventueel naar een andere gemeente willen verhuizen. Voor wat betreft de huurwoningen en serviceflats, is het ook goed om inzicht te geven in de wachttijden.

Het is ook mogelijk om alvast te starten met een korte checklist die mensen kunnen hanteren als ze op zoek gaan naar een meer geschikte woning; waar moet men op letten. Dat zou een eenvoudig instrument kunnen zijn, dat mensen kunnen uitprinten of mee kunnen krijgen bij een makelaar of woningcorporatie.

Te ontwikkelen onderdelen:

- Format ontwikkelen voor op te stellen overzichten
- Werkwijze formuleren voor het up to date houden van de te verstrekken informatie
- Eenvoudige checklist bij zoektocht naar een andere woning

3.8 Subsidiebeleid

Elke gemeente heeft binnen de WMO beleid vastgelegd voor woningaanpassingen. Kenmerkend is dat woningaanpassingen kunnen worden aangevraagd op het moment dat ze nodig zijn en niet eerder. Vanuit de klant bezien kan dat worden opgevat als een straf op preventief handelen. Sommige gemeenten hebben ervaring opgedaan met een project waarbij ouderen op voorhand de mogelijkheid geboden is bepaalde aanpassingen te laten verrichten (bijv. Amersfoort). Te verwachten is dat meer mensen over de drempel worden getrokken als zij de aanpassingen niet geheel zelf hoeven te betalen. Bij voorkeur zou een van pilotgemeenten een subsidiebeleid moeten voeren waarbij aanpassingen op voorhand subsidiabel zijn. Dan kan aan het einde van de pilotfase blijken of dit een wezenlijk verschil

uitmaakt. Een subsidiebeleid moet door de gemeente worden gevoed en opgezet maar wellicht kan een bijdrage vanuit de provincie aan de orde zijn.

Te ontwikkelen onderdelen:

- Subsidiebeleid in aansluiting op WMO

3.9 Financiële informatie

Er blijkt bij senioren behoefte te zijn aan informatie over bijv. het benutten van de overwaarde om verbouwingen te kunnen bekostigen, maar ook over bijv. hoeveel huur betaald kan worden indien de eigen woning verkocht wordt. Voor een deel is deze informatie wel verkrijgbaar bij banken en intermediairs zoals makelaars. Er is evenwel ook behoefte aan objectieve en onafhankelijke informatie. Een eenvoudig programma dat wellicht samen met VEH of Nibud ontwikkeld kan worden, kan inzicht geven in het verschil tussen huren en kopen op basis van een geschatte verkoopprijs van de eigen woning. Een corporatie zou hand en spandiensten kunnen verlenen bij het verstrekken van deze informatie. In een nadere uitwerking kan worden vastgesteld welke informatie gevraagd wordt en op welke wijze deze verstrekt kan worden.

Te ontwikkelen onderdelen:

- Informatievraag in kaart brengen
- Aanvullende financiële producten of rekenprogramma's ontwikkelen

3.10 Domotica en beeldschermcontact

Naast woningaanpassing kunnen ook domoticatoepassingen en beeldschermcontact ouderen helpen om langer in hun woning te blijven wonen. Via andere trajecten (Toekomst Thuis) heeft de provincie in het verleden al diverse projecten mogelijk gemaakt voor domoticatoepassingen en beeldschermcontact. In dat kader wil de provincie het ook mogelijk maken dat het project Toegankelijk maken van de eigen woning wordt uitgebreid met een domotica-module voor oudere eigenaar-bewoners. Dat moet aansluiten op woningaanpassing. Het plaatsen van domotica in een verder ontoegankelijke woning heeft namelijk weinig zin. Maar een woning die al op een aantal basispunten geschikt is, kan langer bewoond worden door een oudere als er gemaksdiensten aan toegevoegd kunnen worden zoals alle elektra uit bij het verlaten van het huis of slapengaan, automatische verlichtingsroute naar toilet 's nachts of het contact met familie. Lotgenoten en zorgverleners met direct beeldschermcontact.

De gemeenten (niet alleen de pilotgemeenten) worden uitgenodigd een beleid te formuleren voor welke doelgroepen zij domotica en/of beeldschermcontact wenselijk achten (naar woning, huishoudsamenstelling, inkomen etc) , hoe dat aansluit op het algemene beleid van woningaanpassing en welke begeleiding geboden wordt.

Te ontwikkelen onderdelen:

- Domoticabeleid in aansluiting op woningaanpassing

4. Organisatie

Enerzijds is er sprake van maatwerk per gemeente, anderzijds van producten die voor het gehele werkgebied van de provincie kunnen worden ontwikkeld. Om de producten provinciebreed uit te zetten, is het wenselijk een projectleider te benoemen. Deze ontwikkelt samen met de pilotgemeenten de eerste basis van de gereedschapskist (website met screeningstest, draaiboek en gemeentelijk beleid), ondersteunt de pilotgemeenten bij de uitvoering van hun lokale plannen en zorgt voor de uitrol over de andere gemeenten, alsmede de verdere vulling van de gereedschapskist. Tevens fungeert deze persoon als een kennismakelaar om informatie aan elkaar door te geven.

Daaraan gekoppeld wordt een communicatiemedewerker of bureau. Deze maakt een communicatieplan met brochures en PR-uitingen voor het project als geheel en specifiek voor de pilotgemeenten.

De gemeenten kunnen kiezen voor een meer of minder intensieve rol. Degenen die een actieve rol ambiëren hebben zich kunnen aanmelden als pilotgemeente. Er konden echter maar drie (vier met de uitzonderingspositie voor stad Utrecht) gemeenten geselecteerd worden als pilotgemeenten. Degenen die toch al snel actief willen zijn, kunnen gebruik maken van het materiaal dat ontwikkeld wordt, maar zullen niet eenzelfde intensieve begeleiding kunnen ontvangen. Het is echter niet nodig om af te wachten tot de afloop van de pilotstatus om het project lokaal handen en voeten te geven. Deze actieve gemeenten kunnen worden gebundeld in een kennisgroep waar de tussentijdse resultaten van de pilotgemeenten aan de orde komen om tot uitwisseling en verdieping te komen. Ook zal de website zodanig worden ingericht dat ook andere gemeenten hiermee al van start kunnen. Voor de andere gemeenten geldt dat zij zelf kunnen bepalen of ze al in 2009 willen starten met dit project, dan wel pas na afloop van de pilotfase. Aldus kunnen er drie snelheden gaan ontstaan binnen de provincie: de pilotgemeenten, overige gemeenten die al aan de slag willen en gemeenten die de resultaten van de pilotfase afwachten alvorens zij met dit onderwerp aan de slag gaan.

Pilotgemeenten

Voor de pilotgemeenten geldt dat zij gaan werken met een verplicht basispakket, bestaande uit de punten 3.1 t/m 3.4. Daarnaast krijgen zij de gelegenheid eigen maatwerk te ontwikkelen. Bij voorkeur zal een pilotgemeente tevens subsidiebeleid formuleren, één pilotgemeente zich richten op een intensieve begeleiding bij de feitelijke aanpassing (onderdeel van het draaiboek) en een derde pilotgemeente op het keuzetraject tussen verhuizen en aanpassen (3.5).

Vooral dit laatste onderdeel, het keuzetraject voor senioren die nog geen keuze bepaald hebben, kon wel eens de cruciale factor voor succes zijn. Tegelijkertijd is met dit onderdeel nog hoegenaamd nergens ervaring opgedaan. Daarom wordt één van de pilotgemeenten specifiek op dit onderwerp ingericht.

Daarnaast zijn nog extra's te koppelen en te ontwikkelen. Zo kunnen eventueel vrijwillige medewerkers worden opgeleid om kleine woningaanpassingen te doen (beugels ophangen). Wellicht zijn er corporaties bereid om deze werkzaamheden op zich te nemen, of, gekoppeld aan dit project extra dienstverlening aan te bieden als het kopen van woningen van ouderen (zilveren stad). Het is ook mogelijk dat een lokale aannemer zich wil specialiseren in dergelijke maatregelen. In de pilotgemeenten wordt dit maatwerk per gemeente ontwikkeld.

5. Planning en werkplan

In het voorgaande zijn een aantal onderdelen benoemd. De nadere uitwerking krijgt in de komende maanden gestalte. Alle gemeenten hadden tot 15 september 2008 de tijd om zich te melden als pilotgemeenten. Daarna is de selectie gemaakt. Met deze pilotgemeenten zal door de projectleider en een communicatiemedewerker een intensief traject worden ingezet om de basis van de gereedschapskist begin 2009 gereed te hebben zodat de pilotgemeenten in voorjaar 2009 kunnen starten met hun project. De pilotfase bestrijkt 2009, waarna de uitrol over de overige gemeenten plaatsvindt. Zoals gezegd kunnen de overige gemeenten desgewenst op eigen initiatief al aan de slag met de algemene instrumenten, dan wel gaan verder zodra de resultaten met de pilotgemeenten geboekt zijn.

De provincie zal ondersteuning bieden in het ontwikkelen van een aanpak, begeleiding en ondersteuning aan de pilotgemeenten en een verdere uitrol in het jaar 2010 voor de overige gemeenten. Dat wil overigens niet zeggen dat de lokale projecten een doorloop kennen tot einde 2010. Dit is een onderwerp dat langjarige aandacht vraagt. Het kan dan ook het beste geïncorporeerd worden in het lokale WMO-beleid. Het project zal daar de handvaten voor aanreiken.

De volgende werkwijze en planning zijn opgesteld:

Activiteit	**periode**
Opstellen werkplan	Aug-sept 2008
Selectie pilotgemeenten	September 2008
Aankoop materiaal uit Friesland	Oktober-december 2008
Doorontwikkelen plan van aanpak (nav materiaal Friesland)	Sept-dec 2008
Ontwikkelen foldermateriaal en PR-aanpak	oktober 2008- januari 2009
uitvoeringsplan per pilotgemeente ontwikkelen	Sept 2008 – februari 2009
Website/webpagina's opstellen	Nov2008- febr 2009
Organisatiestructuur opzetten per pilotgemeenten en opleiden medewerkers	Dec 2008-maart 2009
Opstellen evaluatiecriteria pilotgemeente	Dec 2008- jan 2009
Persoonlijke begeleiding bij keuzetraject ontwikkelen	Jan- mrt 2009
Start PR pilotgemeenten	maart 2009
Uitvoeren aanpak per pilotgemeente	Jan-dec 2009
Ontwikkkelen database geschikte woningen	April-okt 2009
Ontwikkelen financiele informatie c.q producten	April-juni 2009
Ontwikkelen domoticabeleid	Juni-okt 2009

Evalueren pilotgemeenten	dec 2009-februari 2010
Werkplan implementatie overige gemeenten/ aanpassen draaiboek	dec 2009-februari 2010
Uitrol overige gemeenten	Jan-mrt 2010
Uitvoeren aanpak per gemeente	Maart-dec 2010
Afsluiten provinciaal project met tussenevaluatie en outputmeting	Dec 2010- febr 2011

Keuzeboom oudere eigenaar-bewoner:

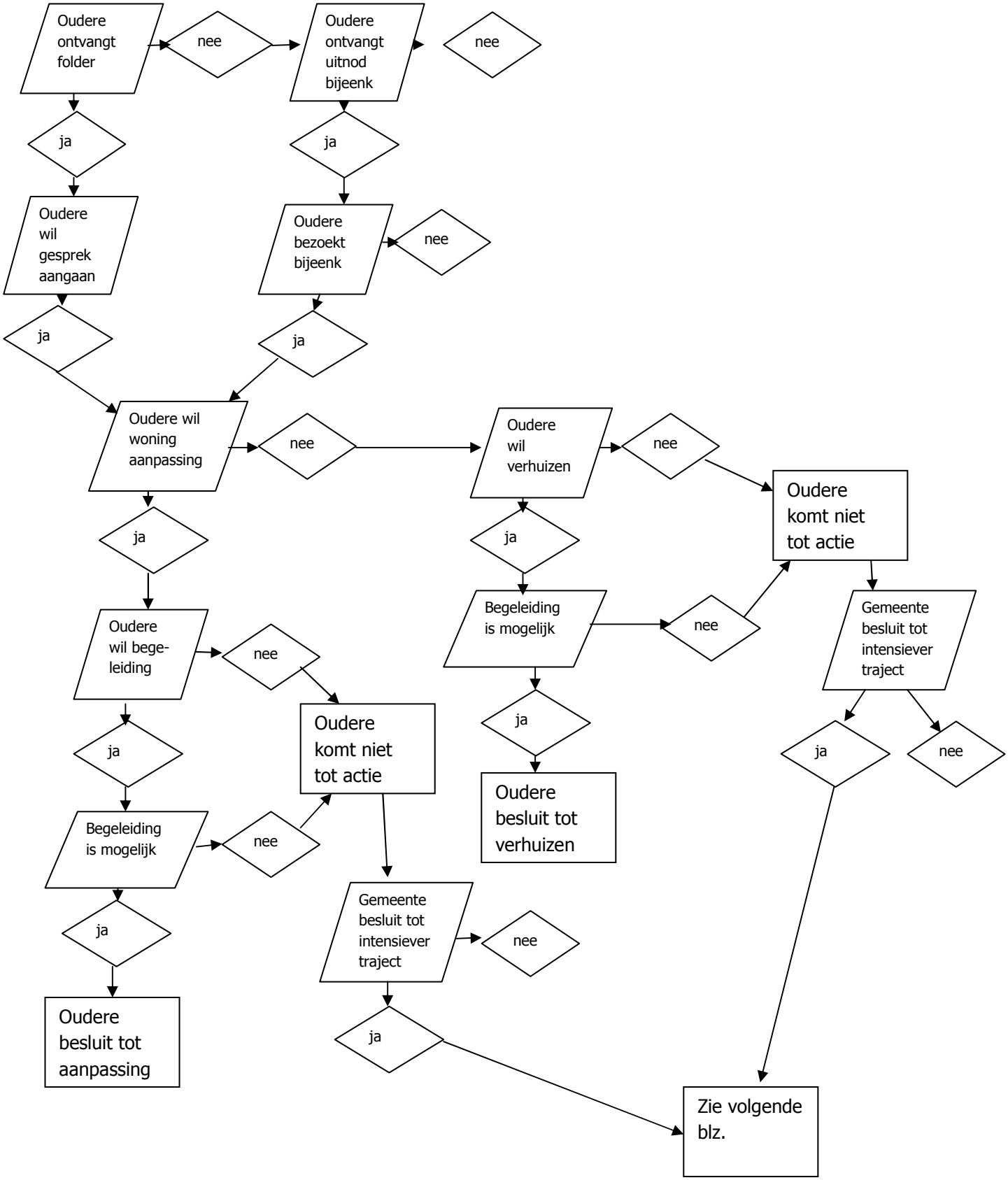
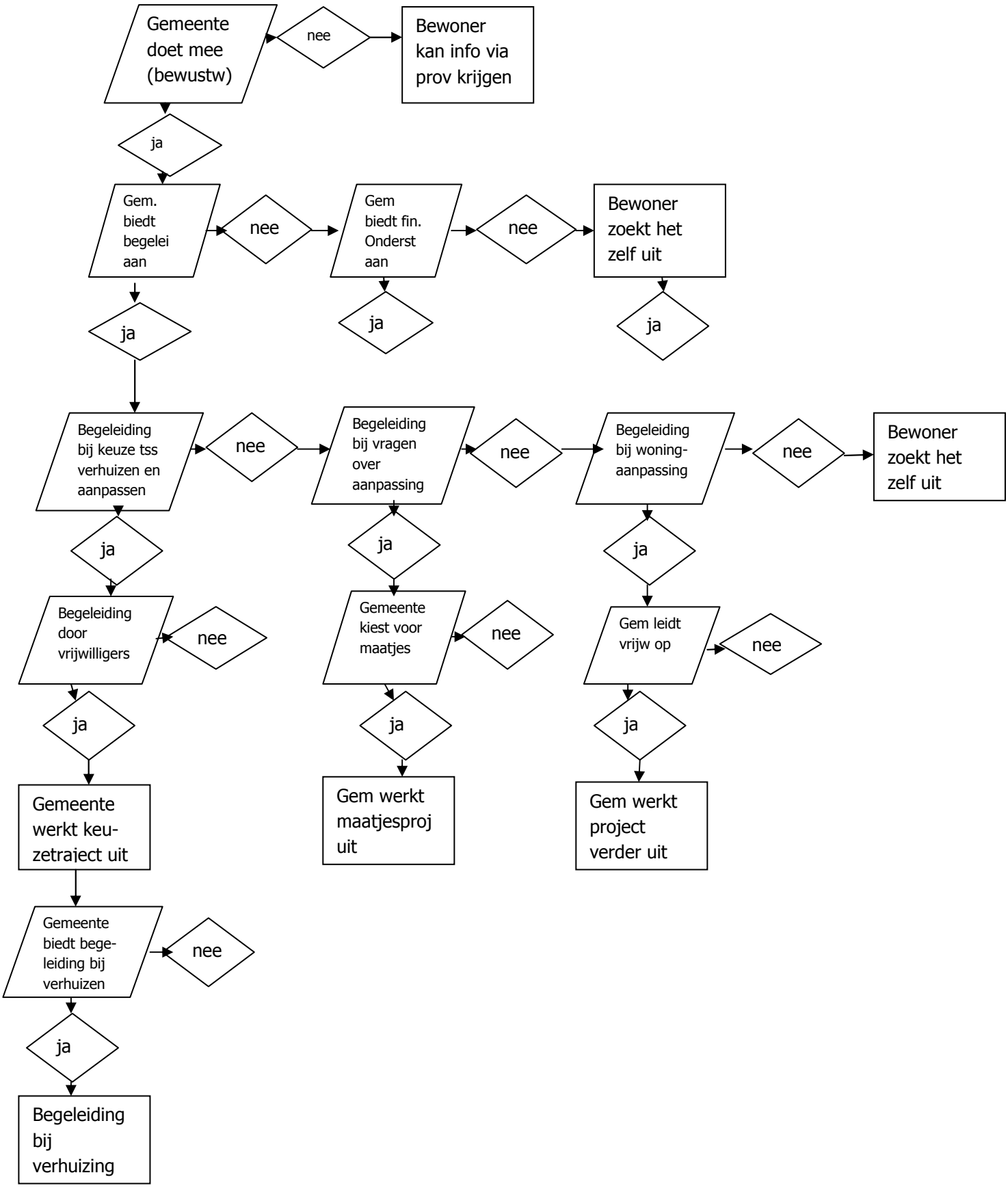
Keuzeboom gemeente (lees voor gemeente de totale organisatie die het project vormgeeft)